

Nr 46

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förskolläraryt-
bildningens organisation; given Stockholms slott den 2 februari
1962.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsråds-
protokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla
de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen
hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att principbeslut skall fattas om förstatligande av
förskollärarytbildningen, att huvudmännen för de nuvarande sex förskolesemina-
rierna fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall erhålla statsbidrag, motsvarande drift-
kostnaderna för seminarieverksamheten, att ett statligt seminarium fr. o. m.
nästa budgetår skall upprättas i Malmö, att statsbidrag skall få utgå till kost-
naderna för en utökad utbildningskapacitet vid de nuvarande seminarierna,
samt att förskollärarytbildningen skall ställas under skolöverstyrelsens tillsyn.

Anslaget till verksamheten föreslås höjt från 825 000 till 1 450 000 kr. samt
överflyttat från femte till åttonde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 februari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — frågor angående *förskollärarytbildningens organisation* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition, bilagan 10, ecklesiastikdepartementet, har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkt 281 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till utbildning av förskollärare för budgetåret 1962/63 beräkna ett reservationsanslag av 1 450 000 kr.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, får jag änyo anmäla detsamma.

I. Inledning

Med stöd av vederbörligt bemyndigande tillkallade statsrådet Lindström den 18 april 1958 fem sakkunniga¹, vilka sedermera antog benämningen 1958 års förskollärarytredning, för att med utgångspunkt i en av socialstyrelsen år 1957 avgiven promemoria angående utbildningen av personal inom halvöppen barnavård och däröver avgivna remissyttranden utreda det framtida behovet av förskollärare, utvägarna att tillgodose detta, spørsmålet om huvudmannskapet för seminarierna samt frågan om tillsynen över seminarierna och barnstugorna.

Hösten 1960 avgav utredningen betänkandet *Förskollärarytbildningens organisation* (SOU 1960: 33), för vilket närmare skall redogöras i det följande.

Över utredningens betänkande har *yttranden* avgivits av statskontoret, byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet (efter hörande av stadskollegiet i Stockholm, som i sin tur infortrat yttranden från bl. a. barnavårdsnämnden och skoldirektionen i staden), länsstyrelsen i Uppsala län (efter hörande av stadsfullmäktige i Uppsala), Östergötlands län (efter hörande av stadsfullmäktige i Norrköping), Malmöhus län (efter hörande av stadsfullmäktige i Malmö och Lund), Göteborgs och Bohus län (efter hörande av stadsfullmäktige i Göteborg), Örebro län (efter hörande av stadsfullmäktige i Örebro) samt Norrbottens län (efter hörande av stadsfullmäktige i Luleå), 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning, styrelserna för Socialpedagogiska seminariet, Södra KFUK:s pedagogiska institut, Uppsala förskoleseminarium, Örebro förskoleseminarium och Luleå förskoleseminarium, nämnden för Fröbelinstitutet i Norrköping, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Sveriges förskollärares riksförbund, Sveriges förskoleseminariers lärarsällskap, Sveriges skolledarförbund samt Tjänstemännens centralorganisation.

Vidare har Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen, drätselkammaren i Jönköping och Sveriges husmodersföreningars riksförbund i särskilda skrivelser framfört vissa synpunkter på de i betänkandet framlagda förslagen.

---

¹ Riksdagsledamöterna Gunnel Olsson, ordförande, E. Adamsson, K.R. Bergh och N.H.Th. Larsson samt byrådirektören Margit Vinge.

II. Nuvarande organisation

Förskolläro-utbildningen är tvåårig och bedrivs för närvarande vid sex förskoleseminarier, nämligen Uppsala förskoleseminarium, Fröbelinstitutet i Norrköping, Örebro förskoleseminarium och Luleå förskoleseminarium (enkelseminarier) ävensom Socialpedagogiska seminariet i Stockholm och Göteborgs förskoleseminarium (dubbelseminarier, dvs. två parallellavdelningar). För fyra av seminarierna (Norrköping, Örebro, Luleå och Göteborg) är vederbörande kommun huvudman. De övriga drives av enskilda stiftelser med kommunala bidrag.

Vid seminarierna meddelas såväl teoretisk som praktisk undervisning. Den praktiska utbildningen äger huvudsakligen rum vid kommunala barnstugor (lekskolor, daghem, eftermiddagshem¹) men även — i begränsad omfattning — vid sjukhus och liknande anstalter.

Från seminarierna utexamineras ca 230 lärare per år. Seminarierna står under tillsyn av socialstyrelsen, som även utövar den statliga tillsynen över barnstugorna.

Vid fem seminarier finns heltidsanställd rektor med viss undervisningsskyldighet medan vid ett seminarium (Luleå) endast finns studierektor utan undervisningsskyldighet. Vidare finns praktikföreståndare. I övrigt medverkar i utbildningen praktikhandledare, timplärare och speciallärare.

Statsbidrag har utgått till seminarierna sedan år 1945. Enligt nu gällande bestämmelser kan det årliga statsbidraget uppgå till högst 94 820 kr. för varje enkelseminarium och högst 157 240 kr. för dubbelseminarium. Dessutom har för innevarande budgetår beräknats 25 000 kr. till anordnandet av en fortbildningskurs för personal vid förskoleinstitutioner, som tar emot handikappade barn, och 40 000 kr. för anordnande av en ettårig utbildningskurs för personal med ofullständig utbildning.

---

¹ Fritidshem enligt terminologien i den nya barnavårdslagen.

III. Utredningens förslag

1. Huvudmannaskap och samordning med annan lärarutbildning

Utredningen erinrar om att frågan om huvudmannaskapet för förskoleseminarierna diskuterats vid skilda tillfällen. Senast föreslog socialstyrelsen i sin tidigare berörda promemoria att principbeslut skulle fattas om seminariernas förstatligande fr. o. m. budgetåret 1960/61. Styrelsens förslag på denna punkt vann anslutning i flertalet yttranden över promemorian.

Även utredningen förordar, att förskollärarytbildningen förstatligas. Utredningen framhåller, att utbildningen av förskollärare liksom annan utbildning av lärare i princip måste anses vara en statlig uppgift. Vidare kan enligt utredningens mening någon ökning av utbildningskapaciteten inte ske utan ökade statliga insatser. Utredningen anser för övrigt att ett förstatligande är nödvändigt redan för att förhindra att den nuvarande utbildningskapaciteten minskas. Som ytterligare ett skäl för ett förstatligande anges att förutsättningar då skapas för ett effektivt samarbete med annan statlig lärarutbildning. Härom anför utredningen i huvudsak följande.

Förutom de rent pedagogiska fördelarna med en sådan samordning skulle betydande kostnadsbesparingar kunna erhållas. Härvid är det möjligt att allt efter de lokala förhållandena välja den lämpligaste lösningen. Det skulle vara särskilt betydelsefullt, om utbildningen av förskollärare kunde förläggas till anstalter, som utbildar andra lärarkategorier av närbesläktad art, såsom folk- och småskollärare eller barnvårdslärare. Därigenom skulle det bli lättare att tillgodose förskollärarytbildningens behov av kvalificerade timplärare. Skriv-, städerske- och vaktmästarpersonal skulle kunna vara gemensam. Specialutrymmen såsom salar för slöjd, sång och gymnastik samt bibliotek m. m. kunde bättre utnyttjas. Vidare skulle ett ökat värdefullt utbyte av erfarenheter och idéer kunna komma till stånd mellan såväl lärare som elever. Önskemålet om en gemensam grundutbildning för samtliga barnvårdande yrken skulle kunna föras närmare sin lösning. Forskningen på olika områden, framför allt i fråga om barnpsykologien, skulle kunna främjas. Vid en kombination med annan statlig lärarutbildning av likartat slag skulle också kunna skapas en elastisk organisation med möjlighet att öka eller minska elevtillströmningen till de olika linjerna vid den gemensamma utbildningsanstalten allt efter behov. En stor vinst vid ett sammanförande av förskollärarytbildningen med annan statlig lärarutbildning till gemensamma utbildningsanstalter vore att lokalfrågans lösning skulle underlättas. Behovet av nya eller större lokaler är nämligen trängande på flera av de nuvarande seminarierna. Större lokalresurser är en förutsättning för den erforderliga examinationsökningen. I vissa fall kan de nuvarande lokalerna ej få disponeras längre än en begränsad tid. I ett fall (Uppsala) är lokalerna så bristfälliga, att deras ersättande med mera ändamålsenliga sådana är ofrånkomligt. Då nybyggnader erfordras för de seminarier för huslig utbildning, vilka utbildar

barnavårdslärare, skulle å några orter vid en endast måttlig kostnadsökning lokaler kunna erhållas även för utbildning av förskollärare. På andra orter skulle de utrymmen, som blir lediga genom den minskade intagningen i folkskoleseminarierna, om några år kunna utnyttjas för utbildning av förskollärare. Anknytning till lärarhögskola, vilken tanke ursprungligen framförts av skolkommissionen i dess principbetänkande (SOU 1948:27) kan även komma i fråga. På två av de nuvarande seminarieorterna, Örebro och Norrköping, där det för närvarande ej finns några statliga lärarutbildningsanstalter, med vilka utbildningen av förskollärare lämpligen kan sammanföras, torde även efter ett förstatligande seminarierna tills vidare få fortsätta som självständiga utbildningsanstalter.

Enligt utredningens mening får frågan om sammanförande av förskolläraryt- bildningen med annan lärarutbildning lösas med hänsyn till de lokala förhål- landena på varje seminarieort. Utredningen anser dock, att ett närmare sam- arbete mellan förskollärarytbildningen och annan lärarutbildning förutsätter, att folkskoleseminarierna sorterar under samma centrala myndighet som övrig lärarutbildning. Utredningen återkommer i annat sammanhang till denna fråga.

Utredningen föreslår, att principbeslut fattas om förstatligande av förskole- seminarierna. För att erhålla en så smidig övergång som möjligt från den nu- varande ordningen till den nya organisationsformen bör kommun eller annan, som önskar kvarstå som huvudman under åtnjutande av statsbidrag, under en övergångstid få göra detta. Bidrag bör i sådant fall utgå med belopp, som med- ger full täckning för huvudmannens kostnader för seminariets drift, dock högst med belopp, motsvarande genomsnittskostnaden för ett i statlig regi drivet seminarium av samma storlek.

2. Behovet av förskollärare

Utredningen lämnar uppgifter rörande utvecklingen av barnstugorna under 1950-talet, vilka här torde återges. År 1950 fanns 674 institutioner med ca 28 800 platser. År 1960 var motsvarande antal 1 041 respektive 47 500. Av de sistnämnda platserna fanns något över 10 000 i daghem, drygt 35 000 i lekskolor och ca 2 450 i eftermiddagshem. Ökningen av platsantalet har under den an- givna tidsperioden så gott som helt avsett lekskolorna, medan antalet platser i daghem och eftermiddagshem ökat obetydligt.

Under den kommande tioårsperioden skulle en större utbyggnad av leksko- lorna än den som skett sedan år 1955 — ca 45 årligen — behövas för att efter- frågan skulle bli tillgodosedd. Efterfrågan antages stiga kraftigt i takt med den ökade tätortsbebyggelsen. Vid sin bedömning av lärarbehovet har utredningen utgått ifrån en ökning med 45 lekskolor årligen fram till år 1965 och 55 årligen under den därpå följande femårsperioden.

Utvecklingen av antalet daghem och eftermiddagshem under samma period är svår att förutse. Utredningen hänvisar till att socialstyrelsen år 1959 räknat

med ett oförändrat antal daghem och eftermiddagshem under femårsperioden 1960/61—1964/65 och med en årlig ökning med två institutioner under den därpå följande femårsperioden.

Utredningen framhåller, att den ständigt fortgående utbyggnaden av förskoleverksamheten sedan länge medfört en alltmer ökad efterfrågan på pedagogiskt utbildad personal. Det är för närvarande stor brist på förskollärare. Enligt utredningen uppgår bristen till betydligt över 100 lärare. Därtill kommer, att utbyggnaden av verksamheten ej kunnat fortgå i den takt som med hänsyn till efterfrågan på platser vore önskvärd. Bristen på förskollärare hindrar också en angelägen förbättring av personalstandarden vid daghemmen där vården och tillsynen i större utsträckning än nu bör handhas av förskollärare. Behov av förskollärare finns dessutom på sjukhus, institutioner för handikappade eller utvecklingsstörda barn och som lärare, konsulenter och inspektriser m. m.

En expansion av verksamheten i den ovan angivna omfattningen kräver en ökning av examinationen av förskollärare med 45 per år i daghem, lekskolor och eftermiddagshem under första hälften av 1960-talet och med minst 60 lärare årligen för den därpå följande femårsperioden.

Från angivna utgångspunkter uppskattar utredningen behovet av förskollärare till 2 280 år 1965 och till 2 660 år 1970. Utbildningskapaciteten är för närvarande 230 förskollärare per år. Vid en oförändrad årlig examination och en årlig avgång av ca 11 % av de inom yrket verksamma skulle antalet förskollärare — nu ca 1 800 — kunna beräknas till ca 1 930 år 1965 och 1 990 år 1970. För att det av utredningen uppskattade behovet skall kunna tillgodoses föreslår utredningen, att examinationen ökas till 365 förskollärare per år.

Den föreslagna ökningen av utbildningskapaciteten bör enligt utredningens mening i första hand ske på följande sätt.

Fröbelinstitutets seminarium i Norrköping och *Örebro förskoleseminarium* utbygges till dubbelseminarier.

Uppsala förskoleseminarium utbygges till dubbelseminarium fr. o. m. 1963/64 och samordnas i lokalhänseende med annan lärarutbildningsanstalt i Uppsala (förslagsvis husliga seminariet, som utbildar barnavårdslärare).

Luleå förskoleseminarium bibehålles som enkelseminarium men samordnas i lokalhänseende med folkskoleseminariet i staden.

Utredningen föreslår vidare inrättande av ett *förskoleseminarium i Malmö*, till en början som enkelseminarium men senare såsom dubbelseminarium. Detta seminarium bör enligt utredningens mening samordnas med lärarhögskolan i staden.

Inrättande av ytterligare ett antal nya förskoleseminarier torde enligt utredningen komma att aktualiseras före utgången av den närmaste tioårsperioden. Mellersta och södra Norrland samt sydöstra Sverige synes därvid i första hand böra komma ifråga.

För specialutbildning av förskollärare för handikappade samt för fortbildningsverksamhet föreslår utredningen att ett *specialseminarium* upprättas och knytes till dubbelseminariet i Stockholm (Socialpedagogiska seminariet, drivet av HSB). Därigenom skulle det bli möjligt att utöka den ordinarie utbildningsverksamheten vid läroanstalten under de perioder, då behovet av fortbildning tillfälligt skulle visa sig vara tillgodosett. Den omedelbara ledningen av kursverksamheten bör anförtros åt en särskild, fast anställd lärare, som svarar för en del av undervisningen i psykologi och pedagogik.

3. Tillsynsfrågor

Utredningen anser beträffande tillsynen över seminarierna och barnstugorna, att seminariernas karaktär av lärarutbildningsanstalter motiverar, att tillsynen över dem flyttas från socialstyrelsen till skolöverstyrelsen. Den omständigheten, att seminarierna utbildar lärare för ett visst åldersstadium anses ej längre kunna motivera, att tillsynen över dessa anstalter kvarliggjer hos socialstyrelsen. En sådan överflyttning anses också vara en nödvändig förutsättning för en samordning av förskollärarytbildningen med utbildning av andra lärarkategorier. Utredningen erinrar om att tillsynen över utbildningen av barnavårdslärare enligt 1960 års riksdagsbeslut skall ligga hos skolöverstyrelsen medan den praktiska utbildningen av dessa lärare huvudsakligen är förlagd till institutioner, som står under tillsyn av socialstyrelsen.

Angående barnstugorna framhåller utredningen att verksamheten inom dem främst är av pedagogisk art, vilket talar för att tillsynen över dem flyttas från socialstyrelsen till skolöverstyrelsen. Utredningen anser det önskvärt, att samma myndighet har tillsyn över såväl förskoleseminarierna som barnstugorna.

Utredningen föreslår av angivna skäl, att skolöverstyrelsen blir tillsynsmyndighet för såväl förskoleseminarierna som barnstugorna (dagem, barnstugor, lekskolor och eftermiddagshem).

4. Personalorganisation

Utredningen har också gått in på frågan om personalorganisationen vid de läroanstalter, som skall utbilda förskollärare. Utredningen uttalar emellertid, att det inte varit möjligt att ta ståndpunkt i detalj i nämnda avseende innan omorganisationen avslutats.

Utredningen föreslår, att vid varje seminarium skall finnas en fast lärartjänst i psykologi och pedagogik, som vid de självständiga seminarierna skall förenas med befattning som rektor; vid övriga seminarier skall läraren i egenskap av huvudlärare under rektorn för den gemensamma anstalten svara för förskollärlinjen. I princip bör lektorskompetens krävas för dessa tjänster.

Vidare bör finnas praktikföreståndare. Utredningen beräknar 1,5 sådan tjänst vid enkelseminarium och 3 tjänster vid dubbelseminarium. Som kompetenskrav bör uppställas förskolläraryt utbildning, fyra års praktik samt fortbildningskurs.

I övrigt erfordras timlärare och arvoden för föreläsningstimmar, viss biträdespersonal m. m. Beloppen till praktikhandledarnas avoden föreslås — i viss anslutning till de vid folkskoleseminarierna och de husliga seminarierna tillämpade ersättningsgrunderna — höjda från sammanlagt 10 080 kr. till 30 000 kr. vid enkelseminarium respektive från 20 160 till 60 000 kr. vid dubbelseminarium.

5. Övningsinstitutioner

Utredningen, som också berör frågan om anordnandet av praktisk utbildning för eleverna vid seminarierna, betonar, att det för en fullgod utbildning är nödvändigt, att varje förskoleseminarium har tillgång till övningsinstitutioner i tillräcklig omfattning, främst omfattande barn i åldersgrupperna 2—7 år. Enligt utredningens mening är det inte nödvändigt att övningsinstitution inrymmas i seminariets fastighet eller i direkt anslutning till denna. Utredningen framhåller, att seminarierna efter ett förstatligande kommer att sakna egna övningsinstitutioner. Med hänsyn härtill bör det föreskrivas skyldighet för huvudman för statsunderstödda barnstugor att lämna erforderlig medverkan till övningsundervisning för elever vid förskoleseminarier.

6. Kostnadsberäkningar

De sammanlagda kostnaderna vid ett genomförande av kommitténs i det föregående återgivna förslaget har beräknats till 1 817 000 kr. Kostnaderna har beräknats enligt följande.

I. Dubbelseminarium

Avlöningar

Löner till fast anställda lärare	86 500
Arvoden till timlärare	30 000
Extra arvoden till kval. timlärare	3 000
Arvoden till extra föreläsare	2 250
» » biträdeshjälp å rektorsexpedition	15 000
» » bibliotekarie	2 500
» » läkare och sköterska	2 500
» » vaktmästare	2 500
» » handledare	60 000
	S:a 204 250
	Avrundat 205 000

Omkostnader

Sjukvård		500
Reseersättningar		500
Bränsle, lyse och vatten		10 000
Övriga expenser		
Städning	6 000	
Undervisningsmateriel och böcker	6 000	
Inventarier	4 000	
Skrivmateriel, papper m. m.	6 000	
Telefon m. m.	2 000	24 000

S:a 35 000

Lokalkostnader

Hyra	20 000
------------	--------

II. Enkelseminarium

Avlöningar

Löner till fast anställda lärare	58 000
Arvoden till timlärare	15 000
Extra arvoden till kval. timlärare	1 500
Arvoden till extra föreläsare	1 500
» » biträdeshjälpen å rektorsexpedition	10 000
» » bibliotekarie	1 500
» » läkare och sköterska	1 500
» » vaktmästare	1 500
» » handledare	30 000

S:a 120 500

Avrundat 120 000

Omkostnader

Sjukvård		500
Reseersättningar		500
Bränsle, lyse och vatten		7 000
Övriga expenser		
Städning	4 000	
Undervisningsmateriel och böcker	4 500	
Inventarier	3 000	
Skrivmateriel, papper m. m.	4 000	
Telefon m. m.	1 500	17 000

S:a 25 000

Lokalkostnader

Hyra	12 000
------------	--------

III. Specialseminarium

S:a kostnader 100 000

Summa kostnader för en fullt utbyggd organisation

Löner och omkostnader

Dubbelseminarium 6 × 240 000	=	1 440 000
Enkelseminarium 1 × 145 000	=	145 000
Specialseminarium 1 × 100 000	=	100 000
		<hr/>
		1 685 000

Lokalkostnader

6 × 20 000	=	120 000
1 × 12 000	=	12 000
		<hr/>
		132 000

S:a 1 685 000 + 132 000 ..... = 1 817 000

Utredningen har vid sina beräkningar ej tagit hänsyn till eventuella besparingar vid samordning med annan lärarutbildning.

IV. Remissyttranden

Förslaget att förskoleseminarierna förstatligas tillstyrkes av alla remissinstanser utom statskontoret. *Statskontoret* erinrar om att förskoleverksamhet ombesörjes av kommunerna som ett frivilligt åtagande. Det synes därför naturligt, att det ansvar, som kommunerna hittills iklätt sig för utbildning av personal till dessa institutioner, upprätthålles. Ämbetsverket har ej någon erinran mot att statsbidragen reformeras i syfte att skapa garantier för att bidrag av viss storlek i förhållande till de faktiska utgifterna utgår.

Utredningens förslag att kommun eller annan, som under en övergångstid önskar kvarstå som huvudman, skall få göra detta under åtnjutande av statsbidrag som helt täcker kostnaderna för seminariets drift tillstyrkes eller lämnas utan erinran i yttrandena.

Vad utredningen anfört i fråga om förskolläroverutbildningens samordning med annan lärarutbildning har berörts i åtskilliga yttranden. En positiv inställning till förslagen — i en del fall med vissa reservationer — intas av *arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala län och Norrbottens län, stadsfullmäktige i Luleå, styrelsen för Luleå förskoleseminarium, Stockholms skoldirektion samt Svenska landstingsförbundet*. Ett betydande antal remissorgan — såsom *socialstyrelsen, Norrköpings stads drätselkammare, stadsfullmäktige i Örebro, styrelserna för samtliga förskoleseminarier utom*

ett samt Sveriges förskollärares riksförbund och Sveriges förskollärares lärarsällskap — biträder däremot inte förslagen i denna del.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner det rationellt att förlägga förskoleseminarierna till andra seminarier.

Skolöverstyrelsen befarar, att den ifrågasatta förläggningen av vissa förskoleseminarier till husliga seminarier kommer att stöta på betydande svårigheter, då ett förskoleseminarium behöver många lokaler som ett husligt seminarium inte har. En anknytning till folkskoleseminarierna säges vara lämpligare, bl.a. med hänsyn till mer ändamålsenliga lokaler och större förutsättningar att rekrytera timlärare och annan lärarpersonal. Vidare kan folkskoleseminariernas större biblioteksresurser utnyttjas. För en sådan anknytning säges också starka pedagogiska motiv tala, främst möjligheten till ömsesidigt utbyte av erfarenheter från verksamhet med olika åldersstadier.

I särskilt hög grad värdefullt och inspirerande vore det, om lärare och lärarkandidater vid ett seminarium med både små- och förskollärlinjer kunde kontinuerligt umgås med varandra i dagligt rutinarbete, i kollegier och ämneskonferenser. Överstyrelsen framhåller, att intagningen vid folkskoleseminarierna kommer att minska samtidigt som utbildningen av förskollärare måste utökas. Redan nu är utbildningsbehovet av folk- och småskollärare trots seminarieindragningen mindre än folkskoleseminariernas totala examinationskapacitet. Lokaler och lärarkrafter vid folkskoleseminarierna kommer att i viss utsträckning friställas för andra arbetsuppgifter.

Överstyrelsen erinrar om att det ansetts lämpligt att sammanföra utbildningen av folk- och småskollärare till samma seminarier. Denna sammanslagning har utfallit väl. Det torde inte finnas någon anledning befara, att förläggandet av förskolläraryt utbildning till vissa folkskoleseminarier skulle lyckas sämre, helst som förskolelinjerna skulle få sina egna skolledare.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser, att en samordning endast är lämplig under förutsättning att skolöverstyrelsen blir tillsynsmyndighet för förskoleseminarierna.

Länsstyrelsen i Norrbottens län förutsätter, att de speciella krav, som måste ställas på förskolläraryt utbildningen i förhållande till annan läraryt utbildning, inte blir eftersatta. Det är därför lämpligt att vid en kombinerad läroanstalt vissa på rektor ankommande arbetsuppgifter delegeras på lärare, som enbart har att göra med förskolläraryt utbildningen.

Socialstyrelsen anser, att den nuvarande standarden på utbildningen måste äventyras, om förskoleseminarierna skulle fogas in under olika former av läraryt utbildning. En enhetlig förskolläraryt utbildning skulle helt omöjliggöras. Förskoleseminarierna bör enligt styrelsens uppfattning vara fristående.

Nämnden för Fröbelinstitutet i Norrköping anför, att utredningen inte framlagt något förslag till generell lösning av förskolläraryt utbildningens organisation. Förslagen baseras främst på seminariernas lokalfråga. Om det befinnes lämpligt att i något fall helt eller delvis utnyttja andra läroanstalters lokaler bör

detta enligt nämndens mening kunna ske lokalt utan att seminarierna berövas sin karaktär av självständiga institutioner. Nämnden ifrågasätter starkt, om förskollärarytbildningen bör organisatoriskt sammankopplas med lärarutbildningen för det obligatoriska skolväsendet. Enligt nämnden finns ett betydligt starkare samband mellan förskolelärarytbildningen och övrig barnavårdande utbildning.

Liknande synpunkter framföres av flertalet övriga *seminariers* styrelser. Flera av dessa framhåller med skärpa, att det är ett livsvillkor för seminarierna att de får behålla sin självständighet.

Sveriges förskollärares riksförbund anför, att några bärande pedagogiska eller organisatoriska skäl för den föreslagna nydaningen inte framförts. Det hade varit önskvärt, att förskollärarytbildningens organisation setts ur litet vidare synvinkel än som ett problem att med minsta möjliga kostnad lösa seminariernas administrations- och lokalproblem.

Styrelsen för Uppsala förskoleseminarium anser det synnerligen olämpligt att sammankoppla två seminarier av så olika karaktär som ett skolkökslärarseminarium och ett förskollärarseminarium.

Stadsfullmäktige i Örebro uttalar, att en samordning inte rimligtvis bör få medföra, att förskoleseminarier flyttas från städer, där de äger alla förutsättningar att leva vidare som självständiga och effektiva enheter. Det synes därvid rimligt att hänsyn tas till kommuner, som utfört en betydande pionjärgärning genom att under lång tid och med stora uppoffringar fullgöra en uppgift av erkänt statlig karaktär. I liknande riktning uttalar sig *Norrköpings stads drätselkammare*.

Förslaget att anordna förskollärarytbildning vid lärarhögskola mottas positivt av flera remissorgan, även sådana som i övrigt är kritiskt inställda till samordning med andra lärarutbildningsanstalter. Bland dessa märks *skolöverstyrelsen*, *Stockholms skoldirektion*, *styrelsen för Göteborgs förskoleseminarium* och *styrelsen för socialpedagogiska seminariet*. I yttrandena betonas under hänvisning till tidigare uttalanden av skolkommissionen (SOU 1948:27) och psykologutredningen (SOU 1955:11) vikten av ingående forskning, såväl beträffande förskoleålderns som andra skeden i barns och ungdoms utveckling. *Skoldirektionen* anför, att förklaringen till att förskoleåldern ännu inte i vårt land gjorts till föremål för större pedagogisk uppmärksamhet måhända kan sökas däri, att ansvaret för gestaltningen av hela detta område inte åvilat pedagogiskt ansvariga myndigheter. *Skolöverstyrelsen* anser, att frågan om samordning med lärarhögskolan i Malmö bör närmare undersökas.

Utredningens bedömning av utbildningsbehovet godtages i huvudsak av samtliga remissorgan utom *statskontoret*, som anser, att — även om en utbildning av den föreslagna omfattningen i och för sig kan anses önskvärd — hänsyn måste tas till att på många områden brist råder på personer med kvalificerad utbildning, t. ex. lärare. En avvägning mellan olika behov måste därför ske. Seminariernas kapacitet torde åtminstone för närvarande böra höjas endast i en mera långsam takt, t. ex. med 60 elever eller två avdelningar. *Länsstyrelsen*

i *Göteborgs och Bohus län* anser det angeläget, att man vid planeringen och uppbyggandet av den statliga utbildningsorganisationen på detta område beaktar de prognoser som i andra aktuella utbildnings- och undervisningssammanhang torde ha uppgjorts angående de befolkningsnumerära möjligheterna att på olika områden tillgodose samhälls- och näringslivets växande behov av utbildningspersonal.

Det av utredningen framräknade behovet av förskollärare anges i flera yttranden som ett minimum. *Socialstyrelsen* betecknar sålunda läget som katastrofalt. *Medicinalstyrelsen* framhåller, att personalbehovet kan komma att påverkas av att krav kommer att resas på flera daghem, då möjligheterna att anskaffa lämpliga familjedaghem uttömts. Styrelsen erinrar i detta sammanhang också om det växande behovet av befattningshavare med lämplig utbildning för handhavandet av barn med olika slag av fysiskt handikapp. *Överståthållarämbetet* påpekar, att bristen på förskollärare är ojämförigt större i Stockholm än i landet i övrigt.

I allmänhet godtas förslaget om ökad utbildningskapacitet genom utvidgning av tre av de nuvarande enkelseminarierna till dubbelseminarier samt inrättande av ett nytt seminarium i Malmö. *Skolöverstyrelsen* anser sig med hänsyn till vad styrelsen anfört om lämpligheten att anknyta förskoleseminarier till folkskoleseminarier inte kunna tillstyrka förslaget att åstadkomma den nödvändiga ökningen av förskoleseminariernas examinationskapacitet genom att dubblera seminarierna i Norrköping, Örebro och Uppsala. Styrelsen föreslår, att denna ökning i stället åstadkommes genom att nya förskollärlinjer inrättas vid folkskoleseminarier. Det synes härvid lämpligast att förlägga förskollärläroinrättningen till folkskoleseminarium med småskollärläroinrättningen. Det bör uppdragas åt tillsynsmyndigheten att i samarbete med av chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning av ämnes- och klassläroinrättningens organisation undersöka, vilka folkskoleseminarier som med hänsyn till läge, lokalutrymme, klassantal samt tillgång på lärare och praktikinstitutioner kan anses mest lämpade att motta förskoleseminarieavdelningar.

Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen förutsätter — med hänsyn till det stora avståndet Uppsala—Luleå — att mellersta Norrland främst ihågkommes vid en framtida utbyggnad av seminarieorganisationen.

Drätselkammaren i Jönköping framhåller att såväl med hänsyn till lokalfrågan som möjligheterna att tillgodose elevernas teoretiska och praktiska utbildning starka skäl talar för att ett seminarium förlägges till staden.

Förslaget om inrättande av ett specialseminarium godtas i stort sett. Vikten av specialutbildning för lärare bland barn med olika slags handikapp understrykes.

Utredningens förslag om skolöverstyrelsen som tillsynsmyndighet över förskoleseminarierna har väckt delade meningar. Förslaget biträdades av *statskontoret*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, *skolöverstyrelsen*, *länsstyrelserna i Malmöhus, Örebro och Norrbottens län*,

stadsfullmäktige i Göteborg, stadsfullmäktige i Luleå, samt Svenska landstingsförbundet, Svenska socialvårdsförbundet och Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Medicinalstyrelsen finner det uppenbart, att ett pedagogiskt betraktelsesätt med tiden tillmätts allt större betydelse på detta område, medan de sociala synpunkterna på grund av den allmänna utvecklingen trängts mer i bakgrunden. Mot bakgrunden härav bör tillsynsfrågan omprövas. Enligt medicinalstyrelsens mening talar den föreslagna utbyggnaden och den alltmer differentierade och utvecklade specialutbildningen samt den planerade fortbildningen liksom samordningen med annan undervisning för att skolöverstyrelsens inflytande över bl. a. utbildningen tillgodoses genom att tillsynen överflyttas dit.

Skolöverstyrelsen anför bl. a. följande skäl för att tillsynen bör flyttas till överstyrelsen.

1. Det kan i längden icke anses lämpligt att isolera förskollärarytbildningen i förhållande till utbildningen av småskollärare. Båda dessa utbildningslinjer har så mycket gemensamt och så mycket att lära av varandra, att de snarast möjligt bör få bättre kontakt med varandra, än nu är fallet, och följaktligen också ställas under samma tillsynsmyndighet.

2. Förskoleseminarierna är institutioner av rent pedagogisk karaktär.

3. Förskoleseminariernas organisatoriska samordnande med folkskoleseminarierna, som överstyrelsen förordat, talar för deras ställande under skolöverstyrelsen.

4. De pedagogiska synpunkterna på förskoleinstitutionerna blir allt starkare.

Några remissinstanser tillstyrker med vissa förbehåll. Sålunda betonar TCO, att en överföring av tillsynen under inga förhållanden bör få leda till någon förändring beträffande seminariernas arbetssätt och examinationsformer.

Styrelsen för socialpedagogiska seminariet tillstyrker förslaget endast under förutsättning att seminarierna får utgöra en självständig enhet och inte sammanföres med andra lärarutbildningsanstalter, att seminarierna får en gemensam stadga, vid vars utarbetande hänsyn tas till nu gällande riktlinjer för seminarierna samt att tillsynen över seminarierna och institutionerna utövas av en särskild sektion eller rotel inom skolöverstyrelsen. Om dessa förutsättningar inte skulle kunna uppfyllas, vill styrelsen bestämt uttala sig för att verksamheten kvarligger under socialstyrelsens tillsyn. Liknande synpunkter anföres av styrelsen för Södra KFUK:s pedagogiska institut, Sveriges förskollärares riksförbund och Sveriges förskollärares lärarsällskap.

Länsstyrelsen i Uppsala län vill inte motsätta sig en överflyttning av tillsynen över seminarierna till skolöverstyrelsen. Om en gemensam tillsynsmyndighet för seminarierna och barnstugorna anses nödvändig bör denna vara socialstyrelsen.

Utredningens förslag avstyrkes av socialstyrelsen (två ledamöter anser dock att tillsynen bör överflyttas till skolöverstyrelsen), överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Östergötlands län samt Göteborgs och Bohus län, stadsfullmäktige i Örebro, stadskollegiet i Stockholm (sex av de tolv ledamöterna reserverade sig

för att seminarierna ställes under skolöverstyrelsens ledning) och *Svenska stadsförbundet* (två ledamöter vill dock överflytta tillsynen till skolöverstyrelsen). Dessa remissorgan uttalar sig för att tillsynen bör kvarstanna hos socialstyrelsen.

Socialstyrelsen anför, att tillsynen över seminarierna inte bör skiljas från tillsynen över institutionerna. Seminariernas verksamhet är intimt förknippad med förskoleinstitutionerna. Utbyggnaden av barnstugorna är beroende av utbildnings- och fortbildningsmöjligheterna vid förskoleseminarierna och vice versa.

Stockholms stadskollegium anser att — om synpunkter på en gemensam tillsynsmyndighet för utbildningen och institutionerna skall tillmätas avgörande vikt — de flesta skäl talar för socialstyrelsen som tillsynsmyndighet. Man synes av språkliga skäl ha låtit sig förledas till att inlägga huvudsakligen pedagogisk innebörd i en förskollärares arbetsuppgifter. Det föreligger emellertid en grundläggande skillnad mellan å ena sidan skolans och å andra sidan lekskolans eller daghemmets syften och arbetssätt.

Stadsfullmäktige i Norrköping och *nämnden för Fröbelinstitutet* förordar, att tillsynen överflyttas till *överstyrelsen för yrkesutbildning*, som redan nu är tillsynsmyndighet för den kvantitativt största barnavårdsutbildningen (barnsköterskorna) i landet.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför, att tillsynsfrågan bör prövas av 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning. Nämnda sakkunniga anser att frågan otvivelaktigt faller inom ramen för dess uppdrag. Det är därför önskvärt att ett definitivt ställningstagande till frågan sker först i samband med att frågan om den centrala ledningen av yrkesutbildningen i dess helhet bringas till sin lösning. Om frågan bör avgöras i samband med ett eventuellt beslut om förstatligande tillstyrker de sakkunniga förslaget om överflyttning till skolöverstyrelsen.

Förslaget om skolöverstyrelsen som tillsynsmyndighet över barnstugorna avstyrkes av en majoritet av remissinstanserna bl. a. *statskontoret*, *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Uppsala, Göteborgs och Bohus* samt *Örebro län*, *Svenska stadsförbundet*, *Svenska landskommunernas förbund*, *Svenska socialvårdsförbundet*, *stadskollegiet i Stockholm* (två ledamöter vill överflytta tillsynen över lekskolorna till skolöverstyrelsen) och *stadsfullmäktige i Örebro*. I yttrandena betonas särskilt, att de barnavårdande synpunkterna fortfarande intar en framträdande plats i verksamheten. Det framhålls, att barnstugeverksamheten är ett led i den samhälleliga barnavården, vilket talar för att socialstyrelsen fortfarande bör utöva nämnda tillsyn.

Socialstyrelsen framhåller, att vårduppgifterna visserligen dominerar då det gäller institutioner för spädbarn och småbarn men är framträdande ända upp i de yngsta skolåldrarna. Enligt styrelsens uppfattning kompletterar institutionerna hemmens barnavård. Styrelsen anser, att såväl den socialt motiverade heldagsvården i daghem eller familjedaghem som den pedagogiskt motiverade korttidsvården i lekskolorna närmast bör åvila de lokala barnavårdsmyndighe-

terna. Övergången mellan de olika formerna av förskoleinstitutioner bör vara så smidig som möjligt emedan barn ofta kan behöva överflyttas från t. ex. lek-skola till daghem eller från daghem till lekskola.

Svenska socialvårdsförbundet, som tillstyrkt att tillsynen över förskolläraryt-bildningen överflyttas på skolöverstyrelsen, anser det inte nödvändigt att till-synen över institutionerna och seminarierna skall tillkomma samma myndighet. Förbundet framhåller att barnstugeverksamheten vuxit fram och utvecklats inom socialvårdens ram. Även om t. ex. förskolorna lika väl skulle kunna knytas till skolväsendet hör däremot daghemmen intimt samman med den övriga sociala barnvården. Daghemmen har uppgifter som knappast tillhör skolmyndigheter-nas intresseområde. Särskilt framhåller förbundet i detta sammanhang spädbarnsvården och den nödvändiga samverkan med familjedaghemsvksamheten.

Stockholms stadskollegium upplyser, att verkställda utredningar visat att vid daghemmen drygt 40 % av de intagna är barn till ensamstående mödrar samt att 70 % av föräldrarna är berättigade till nedsatt vårdavgift. I åtskilliga fall blir lekskolan eller daghemmet ett direkt instrument för att förebygga en hotande social felutveckling eller för att behandla redan uppkomna psykiska skador. Daghemmens och lekskolornas uppgift är av övervägande mentalhygie-nisk, social och — i synnerhet vid specialinstitutioner för handikappade och nervösa barn — socialmedicinsk karaktär. Även om verksamheten liksom vid alla barnavårdande institutioner har ett starkt fostrande inslag kan därav dock inte dras slutsatsen att tillsynen bör åläggas skolmyndigheterna, som torde sakna kompetens för en sådan uppgift.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det anmärkningsvärt att utredningen helt förbigått den nya barnavårdslagen och dess förarbeten. Länsstyrelsen fram-håller, att någon tvekan om barnstugornas ställning inte redovisats i nämnda förarbeten. I liknande riktning uttalar sig *statskontoret*, som anser att det inte bör komma i fråga att redan nu överväga någon ändring av barnavårdslagen i detta avseende.

Utredningens förslag rörande tillsynen över barnstugorna tillstyrkes av bl. a. *arbetsmarknadsstyrelsen, stadsfullmäktige i Luleå, styrelsen för socialpedago-giska seminariet och styrelsen för Södra KFUK:s pedagogiska institut.*

Styrelsen för socialpedagogiska seminariet anser, att en överflyttning av till-synen är klart motiverad med tanke på att man under senare år även inom skolan kommit att alltmera beakta de socialpsykologiska och vårdande aspek-terna i skolans uppgift. Detta har skett genom införande av skolmältider, kon-tinuerlig läkartillsyn, kuratorsverksamhet, skoltandvård etc. Detta samman-hänger helt med daghemmens program i vilket de pedagogiska och de vårdande synpunkterna alltmer integrerats till en helhet.

Stadsfullmäktige i Luleå uttalar, att de pedagogiska synpunkterna kommit i förgrunden varför daghem och lekskolor alltmera fått karaktären av en förbe-redelse för den egentliga skolan. Förskoleväsendet i staden står under förvalt-ning av skolstyrelsen, som även fungerat som styrelse för förskoleseminariet.

Man har enbart goda erfarenheter av dessa arrangemang. Förskolorna bör i administrativt avseende lokalt sortera under den rektor vid det obligatoriska skolväsendet, inom vars område institutionerna är belägna.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser, att de med en överflyttning förenade organisatoriska problemen bör ytterligare övervägas.

Länsstyrelsen i Malmöhus län tillstyrker endast att tillsynen över lekskolorna överflyttas till skolöverstyrelsen. Tillsynen över daghem och eftermiddagshem — som har uppgifter av övervägande vårdkaraktär — bör däremot vara kvar hos socialstyrelsen.

Svenska landstingsförbundet ställer sig tveksam till en överflyttning till skolöverstyrelsen, även om starka skäl kan anföras för en sådan lösning.

Skolöverstyrelsen föreslår, att en ny utredning verkställes. Denna bör särskilt undersöka de problem, som måste lösas, om ifrågavarande institutioner ställs under skolans organ. Därvid måste även beaktas de uppgifter som skulle komma att åvila skolstyrelserna och länskolnämnderna.

Utredningens förslag till *personalorganisation* har i vad avser förslaget att varje förskoleseminarium skall ha en heltidsanställd ledare med akademisk examen i pedagogik och psykologi inte mött några egentliga invändningar. *Skolöverstyrelsen* föreslår, att ledaren för ett förskoleseminarium får titeln rektor, oavsett om seminariet är fristående eller samordnat med annan lärarutbildningsanstalt.

Vad beträffar *praktikföreståndare* anser *socialstyrelsen* flertalet *seminariestyrelser* samt *Sveriges förskoleseminariers lärarsällskap* och *Sveriges förskollärares riksförbund* benämningen *seminarielärare* mera lämplig. I yttrandena framföres även önskemål om en lärare för varje klass, dvs. fyra vid dubbelseminarium och två vid enkelseminarium. Deras undervisning anses för att ge tillräcklig tid åt övriga arbetsuppgifter böra begränsas till högst 7 timmar per vecka.

V. Socialstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1962/63

Socialstyrelsen framhåller, att det råder stor brist på utbildad personal vid institutionerna och att en ökning av utbildningskapaciteten vid förskoleseminarierna är ofrånkomlig, om inte utbyggnaden av barnstuguverksamheten i hela landet skall äventyras. Styrelsen föreslår, att Fröbelinstitutets seminarium i Norrköping samt förskoleseminarierna i Örebro och Uppsala ombildas till dubbelseminarier ävensom att ett förskoleseminarium inrättas i södra Sverige fr. o. m. läsåret 1962/63. Enligt styrelsens uppfattning bör ett sådant seminarium förläggas till Lund, där samarbete med universitetet i fråga om barnpsykologisk forskning torde kunna etableras.

Socialstyrelsen föreslår vidare, att principbeslut fattas om helt förstatligande av samtliga förskoleseminarier. Kostnaderna för seminariet i Lund bör helt bestridas av statsmedel. För de övriga seminarierna förordar styrelsen att statsbidraget fr. o. m. nästa budgetår höjes med ca 25 %. Den nuvarande maximeringen av timarvodet till föreläsare — för närvarande 35 kr. — bör enligt styrelsens mening borttagas. Statens kostnader i anledning av dessa förslag beräknas till ca 1 195 000 kr.

För att tillgodose behovet av utbildning för bl. a. seminarielärare och praktikhandledare föreslår styrelsen, att det av 1958 års förskollärarytredning föreslagna specialseminariet inrättas fr. o. m. nästa budgetår. Specialseminariet bör anknytas till dubbelseminariet i Stockholm. Kostnaden härför beräknas till 100 000 kr. Styrelsen föreslår härjämte, att 10 000 kr. anvisas till kurser för seminariernas lärare och för kommunala konsulenter och inspektriser samt 2 000 kr. till vissa utgifter i samband med en central handläggning av ansökningsförfarandet för sökande till seminarierna.

Medelsbehovet under nästa budgetår beräknar socialstyrelsen till sammanlagt 1 307 000 kr., vilket innebär en ökning med 482 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår.

VI. Departementschefen

Vid förskoleseminarierna utbildas personal för olika former av barnstugor, såsom lekskolor, daghem och fritidshem. Sex sådana seminarier finns för närvarande. Fyra av dem har vederbörande kommun som huvudman. De övriga drives av enskilda stiftelser med kommunala bidrag. Samtliga är statsunderstödda. Frågan om förskoleseminariernas ställning, organisation och utbildningskapacitet har under senare år alltmer uppmärksammats i den allmänna debatten i anslutning till det ökade intresset för barnen i förskoleåldern. Antalet barnstugor har till följd av detta intresse under det senaste decenniet kraftigt vuxit, vilket medfört en motsvarande ökning av efterfrågan på utbildade förskollärare. Denna efterfrågan har inte kunnat tillgodoses med tillgänglig utbildningskapacitet vid seminarierna. Brist på förskollärare har följaktligen uppkommit och denna brist tenderar att öka.

Mot denna bakgrund tillsattes 1958 års förskollärarytredning för att utreda det framtida behovet av förskollärare och utvägarna att tillgodose detta. Utredningen skulle också överväga frågorna om huvudmannaskapet för seminarierna samt tillsynen över seminarierna och barnstugorna.

I fråga om huvudmannaskapet föreslår utredningen, att principbeslut skall fattas om förstatligande av förskoleseminarierna. Utredningen har motiverat detta förslag med att utbildningen av förskollärare liksom annan lärarutbildning i princip är en statlig uppgift, att någon utökning av utbildningskapaciteten inte kan ske utan ökade statliga insatser samt att förutsättningar därigenom skapas för ett effektivt samarbete med annan statlig lärarutbildning. Utredningens förslag i denna del har allmänt tillstyrkts vid remissbehandlingen.

Några hållbara motiv kan enligt min mening inte anföras mot betraktelsesättet att den ifrågavarande lärarutbildningen är en statlig uppgift. Då det vidare inte torde vara möjligt att i längden driva förskoleseminarierna i nuvarande former utan risk för att kapaciteten minskar — jag erinrar om att ett privat seminarium, Södra KFUK:s pedagogiska institut, nedlagts hösten 1961 — förenas principiella och praktiska skäl för den av utredningen föreslagna åtgärden att förstatliga den nuvarande utbildningsorganisationen. Om så sker, räknar jag med att förutsättningar skapas för att en erforderlig utbyggnad och en ändamålsenlig organisation av förskoleseminarierna skall kunna komma till stånd. Jag förordar, att principbeslut nu fattas om att förskollärarytbildning skall bedrivas vid statliga seminarier.

Utredningen har inte närmare behandlat de praktiska frågor, som sammanhänger med ett förstatligande. Ett beslut härom nu kan därför inte förverkligas fullt ut förrän efter en övergångstid. Som en konsekvens av ett dylikt prin-

cipiellt ställningstagande bör dock följa, att staten redan fr. o. m. nästa budgetår övertager det ekonomiska ansvaret för de nuvarande förskoleseminariernas verksamhet såtillvida, att statsbidraget till denna, som nu utgår med i genomsnitt ca 65 % av huvudmännens kostnader räknas upp, så att driftkostnaderna helt kan täckas av statsmedel. Beträffande beräkningen av och villkoren för statsbidrag torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser. Jag återkommer senare till frågan om medelsbehovet för detta ändamål.

Det ytterligare förberedelsearbete, som måste föregå ett fullständigt genomförande av ett beslut om statlig utbildning, bör bedrivas i former, varom Kungl. Maj:t äger besluta. I detta förberedelsearbete bör ingå fortsatta överväganden av frågan om en närmare samordning mellan förskollärarytbildningen och annan lärarutbildning.

I anslutning till det nu berörda spörsmålet om samordnad lärarutbildning vill jag ta upp frågan om tillsynen över förskoleseminarierna.

Utredningen har föreslagit, att tillsynen över förskoleseminarierna flyttas från socialstyrelsen till skolöverstyrelsen. Detta förslag biträdades av flertalet remissinstanser, bl. a. skolöverstyrelsen. Enligt min mening kan en dylik överflyttning förmodas vara en förutsättning för att en samordning mellan förskoleseminarierna och annan lärarutbildning skall kunna komma till stånd och bli effektiv. Då även andra vägande skäl förebragts för en sådan överflyttning förordar jag, att tillsynen över förskoleseminarierna fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall ankomma på skolöverstyrelsen. Till frågan om inverkan av en dylik åtgärd på skolöverstyrelsens personalbehov torde jag få återkomma vid anmälan av överstyrelsens avlöningsanslag.

Frågan om tillsynen över barnstugorna prövades så sent som vid 1960 års riksdag i samband med ställningstagandet till förslaget om ny barnavårdslag. Det finns ingen anledning att nu ompröva denna fråga. Den hittillsvarande tillsynen över barninstitutionerna har visat sig ändamålsenlig. Den sociala motiveringen för omhändertagande av förskolebarn i daghem och förskolor är alltså starkare än den pedagogiska. Det är inte nödvändigt att tillsynen över barnstugeverksamheten utövas av samma centrala myndighet som handhar tillsynen över förskoleseminarierna. Det finns redan åtskilliga verksamhetsområden, för vilka personalutbildningen sker under överinseende av skolmyndighet, medan verksamhetsområdena ligger under andra huvudmän. Jag förutsätter vid bifall till vad jag här förordat, att det kan bli ett nära och fruktbara samarbete mellan socialstyrelsen som tillsynsmyndighet för barnstugorna och skolöverstyrelsen som ansvarig för förskollärarytbildningen. Med hänsyn till behovet av en samordnad planering på det lokala planet bör en samverkan även där ske mellan företrädarna för skolan respektive barnstugeverksamheten.

Utredningen har funnit, att en avsevärd utökning av examinationskapaciteten vid förskoleseminarierna är nödvändig för att täcka den förefintliga bristen på förskollärare samt för att tillgodose behovet av personal till barnstugorna, vilka under 1960-talet förutses komma att utbyggas i något större omfattning än

under 1950-talet. Enligt utredningens mening bör utbildningskapaciteten höjas från för närvarande ca 230 till 365 förskollärare per år genom att enkelseminarierna i Örebro, Norrköping och Uppsala ombildas till dubbelseminarier samt genom att ett nytt seminarium anordnas i Malmö. Dessa förslag godtages av de flesta remissorganen. Skolöverstyrelsen anser dock, att den nödvändiga ökningen av kapaciteten bör åstadkommas genom att nya förskollärlinjer inrättas vid folkskoleseminarierna.

Vad gäller utvidgningen av utbildningskapaciteten nästa budgetår finner jag det lämpligt, att denna ökas dels genom att enkelseminariet i Örebro ombildas till ett dubbelseminarium, dels ock genom att ett statligt förskollärrseminarium i enlighet med utredningens förslag upprättas i Malmö. Om möjligt bör detta seminarium från början organiseras som ett dubbelseminarium. Den sammanlagda kapacitetsökningen skulle sålunda komma att uppgå till ca 50—75 elever. I enlighet med vad skolöverstyrelsen anfört bör möjligheterna till en samordning mellan det sistnämnda seminariet och lärarhögskolan i Malmö närmare undersökas. Bl. a. med hänsyn till att en sådan samordning eller i varje fall en samverkan mellan de båda utbildningsanstalterna kan visa sig möjlig och önskvärd bör ett nytt förskollärrseminarium enligt min mening upprättas i Malmö och inte, såsom socialstyrelsen förordat, i Lund. Jag vill också påminna om att folkskoleseminariet på sistnämnda ort befinner sig under avveckling.

Utredningens förslag om anordnande av ett specialseminarium är jag inte beredd att förorda, då jag anser att det utbildningsbehov, som därigenom skulle täckas, bör tillgodoses genom anordnande av kurser vid befintliga seminarier.

Till frågan om personalorganisationen vid förskoleseminarierna kan ställning inte tagas förrän frågan om samordning med annan lärarutbildning prövats och bättre förutsättningar för fastställande av en mera definitiv utbildningsorganisation skapats genom fortsatta utredningar. Jag förutsätter därför, att seminarierna tills vidare driver sin verksamhet med nuvarande former av personalorganisation. Om den närmare organisationen av ett statligt seminarium i Malmö bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut, beträffande personaluppsättningen, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som hittills ansetts bära gälla för statsunderstött förskoleseminarium samt, vad gäller tjänsters inrättande och lönegradsplacering, inom ramen för härom gällande allmänna bestämmelser.

Såsom utredningen påpekat är tillgång till övningsinstitutioner en nödvändig förutsättning för en fullgod praktisk utbildning av eleverna och bör därför säkerställas. Det synes i detta syfte lämpligt att i enlighet med utredningens förslag föreskriva skyldighet för huvudman för statsunderstödda barnstugor att lämna erforderlig medverkan vid utbildningen av förskollärare. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter härom, varvid som utgångspunkt bör tjäna reglerna om tillhandahållande av klasser inom det obligatoriska skolväsendet för folk- och småskollärrutbildningen.

Med utgångspunkt i kostnaderna för den nuvarande förskoleseminarieorganisationen och med beaktande av den utökade kapacitet jag nyss förordat ävensom

behovet av särskild kursverksamhet kan statsverkets kostnader för förskollärarytbildningen under nästa budgetår vid bifall till mitt förslag, att driftkostnaderna för denna utbildning fr. o. m. den 1 juli 1962 helt skall täckas av statsmedel, beräknas till i runt tal 1 450 000 kr., vilket belopp bör uppföras som ett förslagsanslag under åttonde huvudtiteln. Då för motsvarande ändamål innevarande budgetår ett reservationsanslag av 825 000 kr. är uppfört under femte huvudtiteln skulle anslagsökningen uppgå till (1 450 000—825 000 =) 625 000 kr.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta, att förskollärarytbildningen skall förstatligas i den ordning och vid den tidpunkt riksdagen senare bestämmer;

b) besluta, att ett statligt förskoleseminarium fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall upprättas i Malmö med den organisation Kungl. Maj:t bestämmer;

c) besluta, att statsbidrag till nuvarande sex förskoleseminarier fr. o. m. budgetåret 1962/63 enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande skall utgå med belopp, motsvarande seminariernas driftkostnader;

d) besluta, att förskollärarytbildningen fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall stå under skolöverstyrelsens tillsyn;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t, att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder som erfordras för genomförande av den av mig i det föregående förordade omorganisationen av förskollärarytbildningen;

f) till *Utbildning av förskollärare* för budgetåret 1962/63 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 450 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Marianne Astell

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Inledning	3
II. Nuvarande organisation	4
III. Utredningens förslag	5
1. Huvudmannaskap och samordning med annan lärarutbildning	5
2. Behovet av förskollärare	6
3. Tillsynsfrågor	8
4. Personalorganisation	8
5. Övningsinstitutioner	9
6. Kostnadsberäkningar	9
IV. Remissyttranden	11
V. Socialstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1962/63	19
VI. Departementschefen	20